

UTBILDNINGSTYRELSEN

Grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten för skolelever

Utbildningsstyrelsen

UTBILDNINGSSTYRELSEN

Till kommunstyrelserna

DNR 5/011/2004
FÖRESKRIFT Lagstadgad,
bör iakttas
DATUM 27.2.2004
Giltighetstid Fr.o.m. 1.8.2004
tillsvidare
Rätten att
meddela föreskriften
följer av 48 a § 3 mom.
GrL

GRUNDERNA FÖR MORGON- OCH EFTERMIDDAGSVERKSAMHETEN FÖR SKOLELEVER

Utbildningsstyrelsens direktion har fastställt Grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten för skolelever att iakttas i morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt kapitel 8 a lagen om grundläggande utbildning fr.o.m. 1.8.2004 tillsvidare. Grunderna har gjorts upp enligt 48 a § 3 momentet lagen om grundläggande utbildning.

Morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt kapitel 8 a lagen om grundläggande utbildning skall anordnas enligt dessa grunder fr.o.m. 1.8.2004.

Generaldirektör

Kirsi Lindroos

Överdirektör

Aslak Lindström

FÖR KÄNNEDOM

Undervisningsministeriet
Forsknings- och utvecklingscentralen för social-
och hälsovården
Länsstyrelserna

Hakaniemenkatu 2
PL 380
00531 HELSINKI
Puhelin (09) 774 775
Telefax (09) 7747 7865

Hagnäsgatan 2
PB 380
00531 HELSINGFORS
Telefon (09) 774 775
Telefax (09) 7747 7865

Innehåll

Kapitel 1	
Utgångspunkterna för anordnandet av morgon- och eftermiddagsverksamhet	4
Kapitel 2	
Mål för morgon- och eftermiddagsverksamheten	6
2.1 Att stödja hemmets och skolans fostrande arbete	6
2.2 Att stödja känslolivet och den sociala utvecklingen	6
2.3 Att stödja den etiska utvecklingen	7
2.4 Att främja delaktigheten, öka jämlikheten och förebygga utslagning	8
Kapitel 3	
Morgon- och eftermiddagsverksamhetens innehåll	9
Kapitel 4	
Morgon- och eftermiddagsverksamhet för elever som tagits in eller förts över till specialundervisning	10
Kapitel 5	
Att utarbeta en verksamhetsplan	11

Kapitel 1

Utgångspunkterna för anordnandet av morgon- och eftermiddagsverksamhet

MED MORGON- OCH EFTERMIDDAGSVERKSAMHET avses verksamhet för barn enligt kapitlet 8 a i lagen om grundläggande utbildning som en kommun kan anordna eller skaffa. Om kommunen anordnar eller skaffar denna verksamhet skall den erbjudas eleverna i årskurs 1 och 2 i alla skolor i kommunen samt i fråga om övriga årskurser till elever som tagits in eller förts över till specialundervisning i den omfattning som kommunen bestämmer. När verksamheten anordnas skall behoven hos olika språkgrupper beaktas.

Enligt 48 a § 3 momentet i lagen om grundläggande utbildning bestämmer Utbildningsstyrelsen om morgon- och eftermiddagsverksamhetens mål och centrala innehåll genom att fastställa grunder för verksamheten. Morgon- och eftermiddagsverksamheten skall ordnas enligt dessa grunder.

Morgon- och eftermiddagsverksamheten skall omfatta 570 timmar under skolarbetet för varje barn som deltar i verksamheten. Verksamheten kan anordnas på vardagar i regel mellan klockan 7.00 och 17.00.

Den samhälleliga utgångspunkten för anordnandet av morgon- och eftermiddagsverksamhet är att erbjuda barnet en trygg uppväxtmiljö före och efter skoldagen. Syftet är att stödja barnets växande och utveckling, skapa en grund för goda fritidssysselsättningar och hjälpa familjerna i deras fostrande arbete. Ett annat syfte är att förebygga riskfaktorer som uppkommer då barnen tillbringar fritiden ensamma eller utan tillsyn. Ytterligare ett syfte är att främja jämlikheten i samhället och förebygga utslagning.

Morgon- och eftermiddagsverksamheten skall bygga vidare på den fostrande uppgiften inom småbarnsfostran och förskoleundervisningen och utgå från de allmänna principerna för fostran i den grundläggande utbildningen. Verksamheten har också en egen karaktär som betonar en högklassig fritidsverksamhet. I barndomen och förpuberteten ökar självständigheten gradvis, men barnet behöver fortsättningsvis trygghet, närvaro och handledning.

I morgon- och eftermiddagsverksamheten betonas barnets egna upplevelser. Utgångspunkten för planeringen är individuella synpunkter och synpunkter som ansluter sig till gemenskapen och till det sociala växandet. Målet är att erbjuda en mångsidig och stimulerande verksamhet som utgår från barnens behov

och att också ge möjlighet till vila och till att vara för sig själva. Händelserna under skoldagen skall om möjligt beaktas i verksamheten.

Kommunen ansvarar för verksamheten som helhet. Kommunen kan anordna verksamheten själv eller skaffa tjänsterna genom olika offentliga eller privata serviceproducenter. När morgon- och eftermiddagsverksamheten anordnas kan man utnyttja olika kommunala förvaltningars och andra aktörers tjänster. Verksamheten skall genomföras under tillsyn av yrkeskunnig och för arbetet lämplig personal.

Morgon- och eftermiddagsverksamheten kan anordnas i skolans lokaler eller i andra miljöer eller lokaler som är lämpliga för verksamheten. Kommunen skall se till att lokalerna och utrustningen är trygga. Barnen får inte utsättas för mobbning, trakasserier eller våld. Verksamhetsmiljön skall stödja uppnåendet av de mål som uppställts för verksamheten, och när verksamheten planeras skall man utöver trygghetsaspekten beakta verksamhetens natur och syfte, barnets intressen och verksamhetens mångsidighet.

Kapitel 2

Mål för morgon- och eftermiddagsverksamheten

DET ALLMÄNNA målet för morgon- och eftermiddagsverksamheten är att stödja barnens allsidiga välbefinnande och hälsa och att skapa en grund för en god utveckling. Detta mål är förpliktande för alla som anordnar och genomför morgon- och eftermiddagsverksamhet.

2.1 Att stödja hemmets och skolans fostrande arbete

Syftet med morgon- och eftermiddagsverksamheten är att stödja hemmets och skolans fostrande arbete. Samarbetet mellan hemmet, skolan och den som genomför verksamheten skall enligt planerna utgöra en naturlig del av morgon- och eftermiddagsverksamheten. Målet är att skapa en miljö för växande som främjar en gynnsam utveckling hos barnet.

Det främsta ansvaret för barnets fostran bärs av vårdnadshavarna. I morgon- och eftermiddagsverksamheten har verksamhetsledarna ansvar för att fostra barnet som en medlem av denna gemenskap.

Stödjande av skolans och hemmets fostrande arbete förutsätter samarbete som bygger på ömsesidig respekt och som betonar det gemensamma ansvaret och intresset för barnets utveckling. En öppen och tillitsfull växelverkan lägger också en grund för att möta eventuella problemsituationer.

Syftet med växelverkan mellan de olika aktörerna är att öka kunskapen om barnet och på det sättet göra det möjligt att identifiera dess behov. Det gemensamma målet bör också synas i skötseln av ärenden som gäller det enskilda barnet. Planeringen av verksamheten bör ske i samarbete med hemmen och skolorna.

2.2 Att stödja känslolivet och den sociala utvecklingen

Morgon- och eftermiddagsverksamheten har som mål att stödja barnets känsloliv. Målet är att var och en skall känna sig accepterad och uppskattad som han eller hon är. Barnet får lära sig att uttrycka olika känslor och behärska dem.

Målet är att hitta fritidssysselsättningar som stöder personlighetens utveckling. Att betona glädjen i att delta och upplevelser av att lyckas är viktigt för utvecklingen av självkänslan. Befogad uppmuntran och beröm av barnet stöder utvecklingen av självkänslan och tilltron till den egna förmågan.

Morgon- och eftermiddagsverksamheten skall ske i en lugn och trygg miljö och atmosfär. Bestående människorelationer främjar såväl barnets känsla av trygghet som verksamhetsledarens möjlighet att stödja barnet i dess utveckling.

Också samverkan mellan barnen stöder känslolivet och den sociala utvecklingen. Genom de kamratförhållanden som erbjuds lär sig barnen färdigheter som de behöver i social växelverkan, såsom t.ex. ömsesidighet och förmåga att uttrycka och behärska sina känslor. Barnet behöver kamratkretsens godkännande och en känsla av att tillhöra den egna gruppen. De attityder och regler som omfattas i gruppen formar för egen del det kommande sociala beteendet. Gruppen möjliggör uppkomsten av en egen inbördes kultur mellan barnen emellan och aktiviteter som utgår från barnens behov.

Syftet med gemensamma regler och gränser är att ge barnet erfarenheter av trygghet och omsorg. Med hjälp av gemensamt överenskomna regler kan barnet lära sig att behärska sina känslor och också att acceptera andras rättigheter. Barnet skall enligt sin åldersfas få delta då gemensamma regler och överenskommelser görs upp.

2.3 Att stödja den etiska utvecklingen

Morgon- och eftermiddagsverksamheten har som mål att stödja barnens etiska utveckling. Den etiska utgångspunkten för verksamheten är den värdegrund för den grundläggande utbildningen som fastslås i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004, kapitel 2.1 och de principer för fostran som hemmet och skolan är delaktiga i.

I morgon- och eftermiddagsverksamheten skall barnet ses som en viktig individ som enligt sin ålder och sitt utvecklingsskede bär ansvar för sig själv och sina handlingar, i sitt etiska tänkande behöver handledning av en vuxen och som social varelse fortsättningsvis lär och utvecklas. När den etiska utvecklingen byggs upp är den modell som de vuxna ger, det samspel och de etiska frågor som man stöter på i vardagen speciellt viktiga.

Målet för den etiska utvecklingen är att förstå företeelser som ansvar och ömsesidighet. I morgon- och eftermiddagsverksamheten skall barnets uppmärksamhet fästas på ansvaret för

- den egna välfärden och sunda levnadsvanor
- andras välfärd och de rättigheter och skyldigheter som detta medför

- de följder och känslor som det egna beteendet leder till både för barnet och för andra
- de överenskommelser som ansluter sig till gruppens verksamhet och för att hålla sig till överenskommelserna
- inställningen till omgivningen och naturen.

I morgon- och eftermiddagsverksamheten är målet en atmosfär som genomsyras av gemenskap och som återspeglar värdena etiskt ansvar, förtroende och omsorg. Barnet får lära sig tillvägagångssätt som gör det möjligt att hantera eventuella konfliktsituationer positivt och konstruktivt. För att stödja den etiska tillväxten är det viktigt att utnyttja samspelet i gruppen, diskussioner i anslutning till olika situationer, de möjligheter och estetiska upplevelser som konsten erbjuder och aktiv verksamhet.

2.4 Att främja delaktigheten, öka jämlikheten och förebygga utslagning

Morgon- och eftermiddagsverksamheten har som mål att främja delaktigheten, öka jämlikheten och förebygga utslagning.

Barnen bör ha möjlighet att delta i planeringen och bli hörda. I verksamheten bör det skapas situationer som ökar barnets upplevelse av delaktighet. Att öka delaktigheten för barn i behov av särskilt stöd och barn som kommer från olika kulturella minoriteter är viktigt.

Ett av syftena med morgon- och eftermiddagsverksamheten är att öka jämlikheten i samhället. Målet är att varje barn skall få stöd och handledning enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. När verksamheten planeras och genomförs bör skillnaderna i pojkars och flickors utveckling och deras olika behov beaktas.

Delaktighet och jämlikhet förebygger utslagning. Målet är att så tidigt som möjligt observera faktorer som kan leda till utslagning och att fästa särskild vikt vid att stödja barnet och ordna det stöd som barnet behöver.

Kapitel 3

Morgon- och eftermiddagsverksamhetens innehåll

MORGON- OCH EFTERMIDDAGSVERKSAMHETEN har en egen innehålllig karaktär, för vilken mångsidighet, behovsriktning och frivillighet är utmärkande. Anordnaren och den som genomför verksamheten definierar och väljer detaljinnehållet. Detaljinnehållet påverkas av de lokala förhållandena och utbudet, personalens styrka, betoningarna och det praktiskt genomförbara. Innehållet måste bidra till att målen för verksamheten uppnås.

Innehållet bör planeras så att verksamheten bildar en helgjuten och mångsidig helhet som bjuder på social interaktion, estetiska upplevelser, uppiggande fysiska aktiviteter inom- och utomhus och också möjlighet till egen verksamhet, rekreation och vila.

När innehållet väljs skall särskild vikt fästas vid lek, skapande verksamhet och positiva upplevelser. Innehållet kan ansluta sig till olika målinriktade aktiviteter och annan verksamhet som stöder utvecklingen, såsom fysiska aktiviteter, handens färdigheter, språkligt och visuellt uttryck, musik och vardagssysslor. Också olika kognitiva ämneskretsar kan utgöra innehåll i verksamheten. Inom ramen för verksamheten kan man också vid behov reservera tid för att utföra uppgifter som ansluter sig till skolarbetet. Också skolans klubbverksamhet och grundläggande undervisning i konst kan utgöra barnets morgon- och eftermiddagsverksamhet.

När innehållet i verksamheten planeras skall barnets behov och önskemål beaktas. Ett samtal mellan barnet och verksamhetsledaren om vad för slags verksamhet som barnet finner intressant och som är till glädje för honom eller henne, påverkar det praktiska genomförandet av de olika delarna i innehållet.

Kapitel 4

Morgon- och eftermiddagsverksamhet för elever som tagits in eller förts över till specialundervisning

UTGÅNGSPUNKTEN för morgon- och eftermiddagsverksamheten för en elev som tagits in eller förts över till specialundervisning är verksamhetens allmänna mål och innehåll. Därutöver skall elevens individuella behov beaktas. Verksamheten skall stödja utvecklingen av självkänslan och initiativförmågan samt den sociala utvecklingen och utvecklingen mot självständighet enligt elevens förutsättningar. Eleverna uppmuntras att vara aktiva och ta initiativ. För specialelever är upplevelser av att lyckas viktiga för en positiv utveckling. Morgon- och eftermiddagsverksamheten erbjuder en motvikt till skolarbetet och möjlighet till vila och rekreation.

Arrangemangen i anslutning till morgon- och eftermiddagsverksamheten för en elev som tagits in eller förts över till specialundervisning kan genomföras i anslutning till den övriga morgon- och eftermiddagsverksamheten. För specialelever kan verksamheten anordnas i egna grupper om deras behov förutsätter detta. Specialelevens ålder och utvecklingsskede skall beaktas i morgon- och eftermiddagsverksamheten. Lokalerna, redskapen och de övriga verksamhetsförutsättningarna skall vara trygga, hälsosamma och ändamålsenliga.

Med vårdnadshavarna avtalas om hur målen för specialelevens växande och utveckling skall beaktas i morgon- och eftermiddagsverksamheten.

Kapitel 5

Att utarbeta en verksamhetsplan

KOMMUNEN SKALL godkänna en verksamhetsplan för morgon- och eftermiddagsverksamheten.

Verksamhetsplanen rekommenderas innehålla bl.a. följande:

- verksamhetens mål och omfattning
- principerna för anordnandet av verksamheten
- samordnandet av verksamheten
- samarbetet med olika förvaltningar
- samarbetet med anordnarna och dem som genomför verksamheten
- samarbetet med hemmen
- samarbetet med skolan
- ansökan till verksamheten och antagningsgrunderna
- innehållsliga betoningar
- verksamhetstiden
- utvärdering.